

13. Antropova, T.A, 2010. Postat B. Yavorskoho u konteksti kulturotvorchykh protsesiv v Ukraini 10–20-tykh rokiv.[The figure of B. Yavorsky in the context of cultural processes in Ukraine in the 10–20s of the twentieth century], Kh st.: *dysertatsiia kandydata mystetstvoznavstva: 17.00.03*, Kyiv, 279 s.
14. *Povitovyi revoliutsiinyi komitet 1919–1920 rr.* Viddil narodnoi osvity [County Revolutionary Committee 1919–1920. Department of Public Education]. (Derzhavnyi arkhiv Khmelnytskoi oblasti). F. R-1128. Op. 1. Spr. 96.
15. *Zbirka svitlyn i dokumentiv osobystoho arkhivu rodyny Kominek* [Collection of photos and documents of the personal archive of the Kominek family].(Pryvatnyi arkhiv Anatoliia Pryiana), Spr. 1.
16. Hrinchenko, M., 1920. Narodna Konservatoriia u m. Kamianski na Podilliu [People's Conservatory in Kamianets-Podilskyi], *Nashe zhyttia*, № 2, s. 4.
17. Zhytkevych A., 1971. Narodna konservatoriia [People's Conservatory], *Radianske Podillia*, 29 zhovtnia, s. 4.
18. *Muzykalnaia entsiklopedia* [Music encyclopedia]: v 6 t., T. 6., Moskva: Sovetskia entsiklopedia, 1982, s. 608–609.
19. *Muzykalnaia entsiklopedia* [Music encyclopedia]: v 6 t., T. 3, Moskva: Sovetskia entsiklopedia, 1976, s. 783.
20. *Kamianets-Podilskyi muzychnyi tekhnikum. 1928–1929 rr.* [Kamenets-Podolsky Music College. 1928–1929] (Derzhavnyi arkhiv Khmelnytskoi oblasti). F. R-2951. Op 1. Spr. 14.
21. Budzei, O., 2005. Dvichi narodzhene [Born twice], *Podolianyn*, 10 travnia, s. 5.
22. Karachkivskiy Ye., 1930. Buduiemo zaklad mystetskoho vykhovannia mas [We are building an institution for the artistic education of the masses], *Komsomolets prykordonna*, 3 liutoho, s. 4.
23. Kuziv, M.V., 2017. Kharakterni rysy vykonavskoho mystetstva cheskoho muzykanta Zdeneka Komineka ta yoho rol v kulturnomu zhytti Podillia [Characteristic features of the performing art of the Czech musician Zdenek Kominek and his role in the cultural life of Podillya]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv.Seriia: Mystetstvoznavstvo*, 4, s. 114–118.
24. *Inspetura narodnoi osvity vykonkomu Kamianetskoj okruzhnoi rady. 1922-1930 rr.* (Derzhavnyi arkhiv Khmelnytskoi oblasti) [Inspectorate of Public Education of the Executive Committee of the Kamyanets District Council. 1922–1930], Fond R-5. Op 1. Spr. 702.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-29-48-63>
УДК373.5:37.091.12:005.962.131:37.018:005.6

Мартинець Лілія Асхатівна,

доктор педагогічних наук, доцент, перший проректор
Луганський національний аграрний університет
Слов'янськ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4736-5467>
liliamart7@gmail.com

ФАКТОРНО-КРИТЕРІАЛЬНА МОДЕЛЬ ЯК ОСНОВА САМООЦІНЮВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розкрито роль факторно-критеріальної моделі як основи самооцінювання параметрів внутрішньої системи забезпечення якості освіти

закладу загальної середньої освіти. Визначено, що для якісного експертного оцінювання пропонується використовувати факторно-критеріальну модель. Підкреслено, що у факторно-критеріальній моделі, як апараті вимірювання, використовується кваліметрія («квалі» – якість, «метрія» – міряю), основним завданням якої є комплексне оцінювання якості через сукупність показників із застосуванням відповідної математичної моделі. Зазначено, що технологія використання кваліметрії дає можливість заміряти стан об'єкта в будь-який час. Визначено, що описана науковцями технологія здійснюється на основі комплексного оцінювання стану об'єкта, що відбувається в декілька етапів: 1) виділяються основні параметри; 2) визначається сукупність факторів, що необхідні для досягнення заданих параметрів; 3) визначаються критерії, які характеризують вимоги до кожного фактора; 4) визначається вага параметрів, факторів, критеріїв методом експертного оцінювання; 5) оформлюється модель у вигляді таблиці.

Підкреслено, що застосування кваліметрії дає змогу формалізувати якісні характеристики відповідних явищ і процесів шляхом поділу їх на простіші, визначити нормативний чи стандартний їхній перебіг через визначення його критеріальної основи – параметри, фактори та критерії, що забезпечує замірювання результатів, які фіксують досягнення лише на певний час. Крім того, за допомогою методу Дельфі розраховуються коефіцієнти вагомості кожного параметра, фактору, критерію. Шляхом зіставлення параметрів, факторів, критеріїв моделі та фактично виявленого стану параметрів внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу визначається коефіцієнт їхнього проявлення.

Встановлено, що динаміка змін дає можливість визначити напрям розвитку, а за необхідності – проводити регулювання процесу удосконалення.

Ключові слова: параметр; фактор; критерій; кваліметрія; метод Дельфі; оцінювання.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Ефективність процесу створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти залежить від багатьох чинників, раціонального використання ресурсів, здійснення заходів, що спрямовані на забезпечення можливості здійснення ефективної організації управлінської діяльності.

Першочерговими завданнями становлення внутрішньої системи забезпечення якості освіти є:

- з'ясування сутності, особливостей якості закладу загальної середньої освіти, встановлення його структурних елементів, які належить вимірювати, оцінювати, удосконалювати;
- визначення індикаторів і критеріїв, за якими ця якість буде вимірюватись, оцінюватись та аналізуватись тощо;
- розроблення технологій (методик, інструментів, стандартів) оцінювання якості закладу загальної середньої освіти як досить специфічного об'єкта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вимірювання й оцінювання якості освіти, визначення переліку її характерних ознак, пошуку показників і критеріїв якості вирішується науковцями всіх країн світу в межах квалітології. У витоків цієї науки стояли відомі філософи М. Періх, М. Бердяєв та ін. На

початку ХХ ст. розвиток філософських течій у цьому напрямі ознаменувався тим, що розгорнулася так звана квалітативна революція, тобто революція якості, яка охопила всі сфери життя та діяльності людини» [1].

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті – представити факторно-критеріальну модель як основу самооцінювання параметрів внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу загальної середньої освіти.

Завдання: визначити етапи розроблення факторно-критеріальної моделі внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу загальної середньої освіти; розкрити основні дефініції дослідження; визначити параметри внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Квалітологія – це триєдина наука, що охоплює:

- теорія якості (Quality System),
- теорія оцінки якості (кваліметрію – Assessment, Evaluation),
- та теорію управління якістю (Management and Monitoring of Quality).

Кожна з цих трьох складників має певний набір критеріїв і показників якості освіти, які дають можливість всебічно оцінити будь-яку систему освіти як за зовнішніми, так і внутрішніми її параметрами та результатами функціонування. Від того, наскільки вільно буде орієнтуватися людина в сучасному житті, адаптуватися до різних видів діяльності й умов, наскільки легко вона буде опановувати нові професії, засвоювати величезні масиви інформації залежить не тільки її власна успішність, як особистості, а й розвиток усєї держави, її конкурентоспроможність і престиж на світовій арені.

Кваліметрія (від «квалі» – якість, «метрію» – міряти) є однією зі складників квалітології [2]. Наведемо деякі визначення поняття «кваліметрія»:

- наукова сфера, яка вивчає методологію і проблематику кількісних оцінок якості будь-яких предметів або процесів» [3];
- наукова дисципліна, яка вивчає методологію і проблематику комплексних кількісних оцінок якості будь-яких об'єктів – предметів або процесів [4];
- теорія вимірювання властивостей речей, які визначаються через їхню якість [5].

Отже, під кваліметрією найчастіше розуміють оцінювання якісних властивостей процесу, явища, предмета кількісними показниками з використанням певної математичної моделі та технології. Кваліметрія освіти розв'язує питання щодо пошуку методів та технологій вимірювання якісних характеристик освітньої системи загалом або системи закладу загальної середньої освіти зокрема. Кваліметричні моделі, що використовуються в освітній сфері, є аналітичними моделями певного об'єкта системи освіти (навчального закладу, відділу або управління освіти, діяльності вчителя, керівника школи), які побудовані на основі методу експертних оцінок із застосуванням кваліметричного підходу до визначення змісту та вагомості кожного показника якості об'єкта оцінювання.

Теорію кваліметрії розробляли багато вчених (Г. Азгальдов, О. Ануфрієва, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, В. Циба та ін.), проте сучасна педагогічна практика й досі не озброєна якісними кваліметричними моделями для оцінювання деяких аспектів навчально-виховної, педагогічної, управлінської діяльності та її результатів.

Л. Мартинець зазначає, що кваліметричний підхід можна застосовувати для оцінювання будь-якої діяльності [6]. Адже будь-яке якісне явище можна представити як сукупність певних властивостей. Тобто цей підхід неможливо реалізувати без декомпозиції складних, багатокомпонентних явищ на їхній основі складові. Взагалі, кваліметричний підхід передбачає кількісний опис якості предметів або процесів (кількісне оцінювання якості) [6].

Як кваліметричну модель найчастіше використовують факторно-критеріальну, що передбачає розчленування об'єкта на структурні елементи. Такий підхід дає змогу розглядати об'єкт як систему, оцінюючи його не загалом, а як сукупність взаємопов'язаних складників.

На цей момент кваліметричні засади оцінювання системи якості освіти закладів загальної середньої освіти є одним із найменш розроблених питань теоретико-методичного забезпечення оцінювання системи якості освіти. У праці О. Бойназарової акцентується увага на застосуванні кваліметричних моделей у науково-методичній роботі, зокрема для оцінки діяльності методичних служб. Факторно-критеріальну модель ефективності управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів обґрунтувала у своєму дослідженні Л. Мартинець.

Розроблення факторно-критеріальної моделі внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу загальної середньої освіти має здійснюватися відповідно до алгоритму, визначеного в праці Г. Єльникової [7], і включати такі етапи:

- 1) виділяються основні параметри;
- 2) визначається сукупність факторів, необхідних для досягнення заданих параметрів;
- 3) визначаються критерії, які характеризують вимоги до кожного фактору;
- 4) визначається вага параметрів, факторів, критеріїв методом експертного оцінювання;
- 5) оформлюється модель у вигляді таблиці.

Отже, для створення факторно-критеріальної моделі виокремлюють параметри, фактори та критерії (першого, другого порядку). За параметри беруть величини, які характеризують основні якості об'єкта (чи його головні складові), що відповідають глобальним цілям об'єкта. Відповідно, фактори розкривають кожен із параметрів, а критерії деталізують фактори. Глибина деталізації залежить від вимог до рівня оцінювання. Чим детальніше розкриті фактори (можуть бути використані критерії декількох порядків), тим об'єктивніше буде здійснюватись оцінювання. Проте надмірна деталізація призведе до ускладнення самої процедури оцінювання. Крім того, процес поділу цілого на складники за відсутності єдиного алгоритму поділу може призвести до того, що окремі показники не будуть характеризувати якості власне цього об'єкта чи впливати на його властивості. Це пов'язано з тим, що якість об'єкта може бути недостатньо визначеною, а це ускладнює побудову відповідної ієрархічної структури. Також треба враховувати, що різні якості об'єкта іноді неможливо оцінювати однаковими одиницями вимірювання. Отже, для отримання адекватної оцінки освітньої діяльності рекомендовано використовувати лише критерії першого та другого порядку (часто достатньо і критеріїв першого порядку). Усе залежить від мети оцінювання, ресурсних можливостей навчального закладу, особливостей об'єкта оцінювання, професійної компетентності експертів [1].

Уточнимо сутнісне значення параметрів, факторів і критеріїв. Параметр (грец. *parametreo* – міряю, зіставляю) – це величина, яка характеризує будь-яку властивість явища, процесу або системи, що підлягає оцінюванню та представляє визначену характеристику генеральної сукупності [8]. Параметр – це змінна величина, від якої

залежить значущість іншої змінної величини [9]. Параметр (від гр. *παράμετρος* – той, що відмірює) – це виражений у числовій формі показник, що дає змогу здійснювати порівняння об'єктів, який використовують для оцінювання відповідності реального стану об'єкта нормативним вимогам або критеріям [10].

У кваліметричній моделі кожний параметр, представлено набором факторів, які передбачає набір простих властивостей, тобто критеріїв. Фактор (лат. *factor*) – це чинник, умова, причина якого-небудь явища або процесу [8].

Поняття «критерій» (від грец. *kriterion* – засіб для судження) у словниках розглядається як «ознака, підстава для оцінювання, визначення або класифікації чогось, мірило оцінювання» [9, с. 465], «наочні дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу; дані про досягнення в чому-небудь» [9, с. 838], а в словнику С. Ожегова як «мірило оцінювання або судження» [11]. Л. Калініна визначає критерій як ознаку, на основі якої здійснюється оцінювання ефективності певного процесу, тобто проявом кожного критерію оцінювання якості освіти закладу загальної середньої освіти («відповідна система критеріальних показників».

Для визначення параметрів внутрішньої системи забезпечення якості освіти, нашу увагу привернув підхід, запропонований Державною службою якості освіти для оцінювання якості освітньої діяльності та управлінських процесів у закладі загальної середньої освіти, де виокремлено чотири напрями:

1. Освітнє середовище.
2. Система оцінювання освітньої діяльності учнів.
3. Система педагогічної діяльності.
4. Система управлінської діяльності.

Спираючись на описану вище технологію застосування кваліметричного підходу в освіті, нами розроблено факторно-критеріальну модель самооцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти (див. таблицю 1).

Важливим елементом реалізації кваліметричного підходу є визначення вагомості (значущості) кожного показника. Найчастіше для цього застосовують експертний метод. Створюють експертну групу (експертами вважаються фахівці, які визнані професіоналами в певній галузі більшістю їхніх колег). Як правило, в освіті експертами обирають найбільш досвідчених вчителів, управлінців різних ієрархічних рівнів, науковців, вузьких фахівців з інших галузей, зовнішнього середовища навчального закладу. Експертна група працює за методом Дельфі (послідовна корекція результатів на основі аргументації кожним експертом своєї оцінки) або за будь-яким іншим методом експертного оцінювання (рейтингування, соціологічних досліджень, бального оцінювання).

Оцінку кожного фактору визначають як суму добутків оцінок за кожний критерій і відповідних коефіцієнтів вагомості, оцінку кожного параметра – як суму добутків оцінок за кожний фактор і відповідного коефіцієнта вагомості, оцінку за об'єкт – як суму оцінок за параметри.

Необхідно зазначити, що при будь-якій структуризації одним із найвагоміших показників має бути результативність певної діяльності чи рівень досягнення мети (бажаного результату). Адже саме результативність діяльності свідчить про рівень досягнення мети, що є, у свою чергу, показником рівня (якості, ефективності) системи.

Таблиця 1

Факторно-критеріальна модель самооцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу загальної середньої освіти

Параметри	Вартість параметрів	Фактори	Вартість факторів	Критерії	Вартість критеріїв	Часткова оцінка критеріїв	Часткова оцінка факторів	Часткова оцінка параметрів	
				1. Приміщення і територія закладу освіти є безпечними та комфортними для навчання та праці 2. Заклад освіти забезпечений навчальними та іншими приміщеннями з відповідним обладнанням, що необхідні для реалізації освітньої програми 3. У закладі освіти створюються умови для безпечного використання мережі Інтернет, в учасників освітнього процесу формуються навички безпечної поведінки в Інтернеті 4. У закладі освіти застосовуються підходи для адаптації та інтеграції здобувачів освіти до освітнього процесу, професійної адаптації працівників	0,00	0,00	0,00		
				1. Заклад освіти планує та реалізує діяльність щодо запобігання будь-яким проявам дискримінації, булінгу в закладі 2. Правила поведінки учасників освітнього процесу в закладі освіти забезпечують дотримання етичних норм, повагу до гідності, прав і свобод людини 3. Керівництво закладу освіти, педагогічні працівники протидіють булінгу, іншому насильству, дотримуються порядку реагування на їх прояви	0,00	0,00	0,00		

			4. Заклад освіти сприяє організації відпочинку та оздоровлення здобувачів освіти, педагогічних працівників	0,00	0,00		
			1. Приміщення та територія закладу освіти облаштовуються з урахуванням принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування	0,00	0,00		
			2. У закладі освіти застосовуються методики та технології роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	0,00	0,00		
			3. Заклад освіти взаємодіє з батьками дітей з особливими освітніми потребами, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру, залучає їх до необхідної підтримки дітей під час здобуття освіти	0,00	0,00		
			4. У закладі освіти створено простір інформаційної взаємодії та соціально-культурної комунікації учасників освітнього процесу (бібліотека, інформаційно-ресурсний центр тощо)	0,00	0,00		
			1. Здобувачі освіти та працівники закладу освіти обізнані з вимогами охорони праці, безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки, правилами поведінки в умовах надзвичайних ситуацій і дотримуються їх	0,00	0,00		
			2. Працівники проводять профілактичні та корекційні заходи щодо збереження здоров'я здобувачів освіти, вживають необхідних заходів в разі раптового погіршення їх стану здоров'я	0,00	0,00		
			3. Моніторинг оздоровчої функції закладу освіти	0,00	0,00		
			4. Залучення інноваційних технологій щодо діагностики стану здоров'я здобувачів освіти	0,00	0,00		
			1. Організація харчування у закладі освіти сприяє формуванню культури здорового харчування у здобувачів освіти	0,00	0,00		

				2. Задоволеність умовами харчування	0,00	0,00
				3. Дотримання санітарно-гігієнічних норм	0,00	0,00
				4. Організація контролю за харчуванням	0,00	0,00
				1. Здобувачі освіти отримують від педагогічних працівників інформацію про критерії, правила та процедури оцінювання навчальних досягнень	0,00	0,00
				2. Система оцінювання в закладі освіти сприяє реалізації компетентнісного підходу до навчання	0,00	0,00
				3. Здобувачі освіти вважають оцінювання результатів навчання справедливим і об'єктивним	0,00	0,00
				4. Участь учнів у міських олімпіадах, турнірах, конкурсах МАН тощо	0,00	0,00
				1. У закладі освіти систематично проводяться моніторинги результатів навчання здобувачів освіти	0,00	0,00
				2. За результатами моніторингів здійснюється аналіз результатів навчання здобувачів освіти, приймаються рішення щодо їх коригування	0,00	0,00
				3. У закладі освіти впроваджується система формувального оцінювання	0,00	0,00
				4. Педагогічні працівники формують у здобувачів освіти позитивну самооцінку, відзначають досягнення, підтримують бажання навчатися, запобігають побоюванням помилитися	0,00	0,00
				1. Педагогічні працівники надають здобувачам освіти необхідну допомогу в навчальній діяльності	0,00	0,00
				2. Здобувачі освіти відповідально ставляться до процесу навчання, оволодіння освітньою програмою	0,00	0,00

				3. Учителі в системі оцінювання навчальних досягнень використовують прийоми самооцінювання та взаємооцінювання здобувачів освіти	0,00	0,00	
				4. Здобувачі освіти беруть участь в освітніх та інформаційних заходах, спрямованих на формування академічної доброчесності, негативного ставлення до корупції, навчаються на засадах академічної доброчесності	0,00	0,00	
				1. У закладі освіти розробляються індивідуальні освітні траєкторії здобувачів освіти	0,00	0,00	
				2. Заклад освіти ураховує навчальні інтереси здобувачів освіти	0,00	0,00	
				3. Заклад освіти надає інформаційну організаційну підтримку здобувачам освіти з питань побудови індивідуальних освітніх траєкторій	0,00	0,00	
				4. Результативність використання індивідуальних освітніх траєкторій	0,00	0,00	
				1. Заклад освіти забезпечує постійний зворотний зв'язок із здобувачами освіти	0,00	0,00	
				2. Заклад освіти використовує інформаційні ресурси для оприлюднення інформації про навчальну діяльність	0,00	0,00	
				3. Актуальність та оновлення інформації	0,00	0,00	
				4. Заклад освіти налагоджує співпрацю між здобувачами освіти і педагогами	0,00	0,00	
				1. Педагогічні працівники планують свою діяльність, аналізують її результативність	0,00	0,00	
				2. Педагогічні працівники застосовують освітні технології, спрямовані на формування ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти	0,00	0,00	

організації освітнього процесу з метою формування ключових компетентностей здобувачів освіти		3. Педагогічні працівники створюють та/або використовують освітні ресурси (електронні презентації, відеоматеріали, методичні розробки, вебсайти, блоги тощо)	0,00	0,00		
			4. Педагогічні працівники сприяють формуванню суспільних цінностей у здобувачів освіти у процесі їх навчання, виховання та розвитку	0,00	0,00	
			1. Педагогічні працівники обирають різні види, форми і напрямки підвищення рівня своєї професійної майстерності	0,00	0,00	
		2. Педагогічні працівники забезпечують власний професійний розвиток і підвищення кваліфікації через методику роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	0,00	0,00		
			3. Педагогічні працівники беруть участь в інноваційній роботі (розроблення/адаптація, впровадження освітніх технологій, експериментальна робота), ініціюють та/або реалізують освітні проекти	0,00	0,00	
			4. Педагогічні працівники здійснюють експертну діяльність	0,00	0,00	
		1. Педагогічні працівники використовують форми роботи, спрямовані на формування партнерських взаємин зі здобувачами освіти із застосуванням особистісно орієнтованого підходу	0,00	0,00		
			2. Заклад освіти враховує думку здобувачів освіти в освітньому процесі	0,00	0,00	
			3. У закладі освіти налагоджена конструктивна комунікація педагогічних працівників із батьками здобувачів освіти в різних формах	0,00	0,00	

			4. Педагогічні працівники надають методичну підтримку колегам, обмінюються досвідом (консультації, навчальні семінари, майстер-класи, конференції, взаємовідвідування занять, наставництво, публікації)	0,00	0,00	
			1. Педагогічні працівники під час провадження педагогічної та наукової (творчої) діяльності дотримуються академічної доброчесності	0,00	0,00	
			2. Педагогічні працівники сприяють дотриманню академічної доброчесності здобувачами освіти	0,00	0,00	
			3. У закладі освіти наукова (творча) робота перевіряється на плагіат	0,00	0,00	
			4. Заклад освіти формує культуру якості, проводить освітні та інформаційні заходи, спрямовані на формування у педагогічних працівників негативного ставлення до корупції	0,00	0,00	
			1. Наявність науково та практично обґрунтованої системи методичної роботи з педагогічними кадрами	0,00	0,00	
			2. Творча співпраця з науковцями	0,00	0,00	
			3. Розповсюдження досвіду (публікації в педагогічній пресі, друкування книг, посібників тощо, участь у конференціях)	0,00	0,00	
			4. Забезпечення навчально-методичною та довідковою літературою, ефективність їх використання	0,00	0,00	
			1. У закладі освіти затверджено стратегію його розвитку, спрямовану на підвищення якості освітньої діяльності	0,00	0,00	
			2. У закладі освіти річне планування та відстеження його результативності здійснюються відповідно до стратегії його розвитку	0,00	0,00	

			<p>3. У закладі освіти здійснюється самооцінювання якості освітньої діяльності на основі стратегії (політики) і процедур забезпечення якості освіти</p> <p>4. Керівництво закладу освіти планує та здійснює заходи щодо утримання у належному стані будівель, приміщень, обладнання</p> <p>1. Керівництво закладу освіти сприяє створенню психологічно комфортного середовища, яке забезпечує конструктивну взаємодію здобувачів освіти, їх батьків, педагогічних та інших працівників закладу освіти та взаємну довіру</p> <p>2. Задоволеність учасників освітнього процесу загальним психологічним кліматом у закладі освіти і діями керівництва щодо формування відносин довіри та конструктивної співпраці між ними</p> <p>3. У закладі освіти забезпечується доступ учасників освітнього процесу, представників місцевої громади до спілкування із керівництвом (особистий прийом, звернення, використання сучасних засобів комунікації)</p> <p>4. Заклад освіти оприлюднює інформацію про свою діяльність на відкритих загальнодоступних ресурсах</p> <p>1. Керівник закладу освіти формує штат закладу, залучаючи кваліфікованих педагогічних та інших працівників відповідно до штатного розпису та освітньої програми</p> <p>2. Керівництво закладу освіти за допомогою системи матеріального та морального заохочення мотивує педагогічних працівників до підвищення якості освітньої діяльності, саморозвитку, здійснення інноваційної освітньої діяльності</p>	0,00	0,00	0,00		
--	--	--	--	------	------	------	--	--

				0,00			
			3. Керівництво закладу освіти створює умови для постійного підвищення кваліфікації, чергової та позачергової атестації, добровільної сертифікації педагогічних працівників	0,00			
			4. Керівництво закладу освіти сприяє професійному розвитку педагогів	0,00			
			1. У закладі освіти створюються умови для реалізації прав і обов'язків учасників освітнього процесу	0,00			
			2. Управлінські рішення приймаються з урахуванням пропозицій учасників освітнього процесу	0,00			
			3. Керівництво закладу освіти створює умови для розвитку громадського самоврядування	0,00			
			4. Керівництво закладу освіти сприяє виявленню громадської активності та ініціативи учасників освітнього процесу, їх участі в житті місцевої громади	0,00			
			1. Задоволеність батьків та учнів рівнем освітньої підготовки учнів	0,00			
			2. Задоволеність батьків та учнів обраним профілем навчання	0,00			
			3. Задоволеність батьків та учнів варіативною складовою навчального плану	0,00			
			4. Позитивне оцінювання закладу освіти мешканцями мікрорайону	0,00			

У нашому дослідженні застосовано методику А. Киверялга [12], за якою середній рівень визначається 25-відсотковим відхиленням оцінки від середньої в діапазоні оцінок, що дає можливість визначення рівнів управління, а саме: оцінка в інтервалі від 0 до 0,24 дозволяє констатувати низький рівень, в інтервалі від 0,25 до 0,74 – середній/достатній рівень, від 0,75 до 1 – високий рівень управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів.

Отже, якщо загальна сума балів коливається в таких межах:

- 1) 0-0,25 – рівень самооцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти низький;
- 2) 0,25-0,49 – рівень самооцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти середній;
- 3) 0,50-0,74 – рівень самооцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти достатній;
- 4) 0,75-1 – рівень самооцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти високий.

Наголосимо, що застосування факторно-критеріальних (кваліметричних) моделей ще не стало поширеною управлінською практикою. Перевагою розроблених факторно-критеріальних моделей є цілісне уявлення процесу оцінювання як системи взаємопов'язаних складників.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

На основі проведеного аналізу наукових джерел визначено чотири параметри внутрішньої системи забезпечення якості освіти: освітнє середовище; система оцінювання освітньої діяльності учнів; система педагогічної діяльності; система управлінської діяльності, а також відповідні їм фактори і критерії.

Розроблена факторно-критеріальна модель самооцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Перевагою розробленої факторно-критеріальної моделі є цілісне уявлення якості освіти як внутрішньої системи взаємопов'язаних складових.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Лукіна, Т.О., 2004. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні: монографія, Київ: Вид-во НАДУ, 292 с.
2. Аверинцев, С. С., ред., 1989. *Философский энциклопедический словарь*, Москва: Советская энциклопедия, 815 с.
3. Азгальдов, Г. Г., Райхман, Э. П., 1972. *О квалиметрии*, Москва: Издательство стандартов, 172 с.
4. Єльнікова, Г.В., 2004. *Діагностика управлінської компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу*: навч. посіб., Київ: Міленіум, с. 77–102.
5. Циба, В.Т., 1997. *Основи теорії кваліметрії*. Київ: ІЗМН, 160 с.
6. Мартинець, Л. А., 2017. *Управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі*: монографія, Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 408 с.

7. Єльнікова, Г.В., Рябова, З.В., 2008. Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі. *Теорія і методика управління освітою: електронне наукове фахове видання*, [online], Випуск 1. Доступно: <<http://tme.umo.edu.ua/docs/1/08egvonz.pdf>> [Дата звернення 05 Жовтня 2020].
8. Калініна, Л.М., Калініна, Г.М., 2017. Факторно-критеріальна модель оцінювання ефективності інформаційного забезпечення організаційного механізму управління школою. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки», № 17*, с. 18–36.
9. Бусел, В.Т., ред., 2004. *Великий тлумачний словник сучасної української мови*, Київ; Ірпінь: Перун, 1440 с.
10. Мацкевич, С. А., 2011. *Менеджмент в системі освіти: теорія і практика інноваційної підготовки професіоналів*, Минск: И. П. Логвинов, 260 с.
11. Ожегов, С. И., 1987. *Словарь русского языка: ок. 57000 слов*, Москва: Рус. яз., 750 с.
12. Кыверялг, А.А., 1980. *Методы исследования в профессиональной педагогике*. Таллин: Валгус, 334 с.

THE FACTOR-CRITERIAL MODEL AS THE BASIS OF SELF-ASSESSMENT OF PARAMETERS OF THE INTERNAL SYSTEM OF QUALITY ASSURANCE OF EDUCATION OF THE INSTITUTION OF GENERAL SECONDARY EDUCATION

Lilija Martynec,

Doctor of Pedagogic Sciences, Associate Professor,

First vice-rector

Luhansk National Agrarian University

Sloviansk, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4736-5467>

liliamart7@gmail.com

Abstract. The role of the factor-criterial model as a basis of self-assessment of parameters of the internal system of quality assurance of education of the institution of general secondary education is addressed in the article. It is proposed to use a factor-criterion model for qualitative expert evaluation. It is emphasized that in the factor-criterion model, qualimetry (“qual”– quality, “metric”– measure) is used as a measuring device, the main task of which is complex quality assessment through a set of indicators with the use of the corresponding mathematical model. It is noted that the usage of qualimetry technology makes it possible to measure the state of the object at any time.

It is determined that the technology described by the scientists is based on a complex assessment of the state of the object, which occurs in several stages: 1) the basic parameters are distinguished; 2) the set of factors necessary to achieve the set of parameters is determined; 3) criteria that characterize the requirements for each factor are defined; 4) the weight of parameters, factors, criteria is determined by the method of expert evaluation; 5) the model is drawn up in the form of a table.

It is emphasized that the use of qualimetry makes it possible to formalize the qualitative characteristics of the respective phenomena and processes by dividing them into simpler ones, to determine their normative or standard course by defining its criterion basis – parameters, factors and criteria, providing measurement of results that record achievements only for a certain time. In addition, with the help of the

Delphi method the weighting coefficients of each parameter, factor, and criterion are calculated. The coefficient of their manifestation is determined by comparing the parameters, factors, criteria of the model and the actual state of parameters of the internal quality assurance system of the institution.

It is established that the dynamics of changes makes it possible to determine the direction of the development and, if necessary, to regulate the process of improvement.

Keywords: parameter; factor; criterion; qualimetry; Delphi method; assessment.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Lukina, T.O., 2004. Derzhavne upravlinnia yakistiu zahalnoi serednoi osvity v Ukraini [State management of the quality of general secondary education]: monohrafiia, Kyiv: Vyd-voNADU, 292 s.
2. Averincev, S. S., red., 1989. *Filosofskiy entsyklopedycheskyy slovar* [Philosophical encyclopaedic dictionary]: Sovetskaia enciklopediia, 815 s.
3. Azgaldov, G. G., Raihman, Je. P., 1972. *O kvalimetrii* [About qualimetry], Moskva: Izdatelstvo standartov, 172 s.
4. Ielnykova, H.V., 2004. *Diahnostyka upravlinskoj kompetentnosti kerivnyka zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu* [Diagnostics of managerial competency of the head of a general secondary education institution]: navch. posib., Kyiv: Milenium, s. 77–102.
5. Tsyba, V.T., 1997. *Osnovy teorii kvalimetrii* [Fundamentals of the qualimetry theory], Kyiv: IZMN, 160 s.
6. Martynets, L. A., 2017. Upravlinnia osvithnim seredovyschem profesiinoho rozvytku vchyteliv u zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi [Management of the educational environment of the professional development of teachers in general secondary education institution]: monohrafiia, Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 408 s.
7. Ielnykova, H.V., Riabova, Z.V., 2008. Monitorynh yak efektyvnyi zasib otsiniuvannia yakosti zahalnoi serednoi osvity v navchalnomu zakladi. *Teoriia i metodyka upravlinnia osvitoiu: elektronne naukove fakhove vydannia* [Theory and methodology of educational management] [online], Vypusk 1. Dostupno: <<http://tme.umo.edu.ua/docs/1/08egvonz.pdf>> [Data zvernennia 05 Zhovtnia 2020].
8. Kalinina, L.M., Kalinina, H.M., 2017. Faktorno-kryterialna model otsiniuvannia efektyvnosti informatsiinoho zabezpechennia orhanizatsiinoho mekhanizmu upravlinnia shkoloiu [The factor-and-criterion model of evaluation of the efficiency of information provision of the organized mechanism of school management], *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Serii «Pedagogichni nauky», № 17*, s. 18–36.
9. Busel, V.T., red., 2004. *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Big glossary of modern Ukrainian language], Kyiv; Irpin: Perun, 1440 s.
10. Mackevich, S. A., 2011. *Menedzhment v sisteme obrazovaniia: teoriia i praktika innovacionnoj podgotovki professionalov* [Management in the system of education: theory and practice of innovative preparation of professionals], Minsk: I. P. Logvinov, 260 s.
11. Ozhegov, S. I., 1987. *Slovar russkogo jazyka* [Dictionary of the Russian language]: ok. 57000 slov, Moskva: Rus. jaz., 750 s.
12. Kyverjalg, A.A., 1980. *Metody issledovaniia v professionalnoj pedagogike* [The methodology of research in the professional pedagogy], Tallin : Valgus, 334 s.